

CATÀLEG PINTURA

BIBLIOGRAFIA GENERAL

Inclou els títols més freqüents en les fitxes del catàleg, amb les seves abreviatures.

AINAUD/GUDIOL/VERRIÉ

Juan AINAUD; José GUDIOL; F.-P. VERRIÉ, *Catálogo monumental de España. La ciudad de Barcelona*, Madrid, CSIC, 1947.

AINAUD 1957

Juan AINAUD DE LASARTE, “Francisco Ribalta, notas y comentarios”, *Goya*, (Madrid) núm. 20 (setembre-octubre 1957), p. 86-89.

ALCOLEA BLANCH

Santiago ALCOLEA BLANCH, “La pintura de flors a l’Escola de Dibuix i Nobles Arts de la Junta de Comerç de Barcelona (1775-1808)”, *Daedalus*, (Barcelona) núm. 1 (1979), p. 30-40.

ALCOLEA BLANCH 1990

Santiago ALCOLEA BLANCH, “Fortuny: Puntualizaciones al catálogo de una exposición (I)”, *Archivo Español de Arte*, (Madrid) núm. 249 (1990), p. 43-58.

ALCOLEA Gent Nostra

Santiago ALCOLEA I GIL, “Antoni Viladomat”, Barcelona, *Gent Nostra*, Labor, 1992.

ALCOLEA Lacoma

Santiago ALCOLEA [GIL], “Notas biográficas sobre los Lacoma”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, (Barcelona) vol. IX (1951), p. 149-158.

ALCOLEA [GIL], vol. I/vol. II.

Santiago ALCOLEA [GIL], “La pintura en Barcelona durante el siglo XVIII”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, (Barcelona) vol. XIV (1959-60) [1969], i vol. XV (1961-62) [1969].

ALDANA

Salvador ALDANA FERNÁNDEZ, *Pintores valencianos de flores (1766-1866)*, València, Institución Alfonso el Magnánimo, 1970.

ANGULO 1954

Diego ANGULO ÍÑIGUEZ, *Ars Hispaniae. Pintura del siglo XII*, Madrid, Plus-Ultra, 1954.

ANGULO 1971

Diego ANGULO ÍÑIGUEZ, *Ars Hispaniae. Pintura del siglo XVII*, Madrid, Plus-Ultra, 1971.

ANUARIO 1903

Anuario para 1903, Barcelona, Asociación de arquitectos de Catalunya [1902].

ANY MISERICÒRDIA 2015

Llibre sobre la celebració de l’Any de la Misericòrdia (2015), amb el títol traduït de l’ukrainès: *Crida a la imaginació en el treball de caritat social*, Winnica (Ukraina), Clarastudio, 2015.

L’ART CATALÀ 1958-1961

[Joaquim FOLCH I TORRES (director)] *L’art català*, Barcelona, Aymà, 1958-1961.

ARIAS DE COSSIÓ 1989

Ana Mª ARIAS DE COSSIÓ, *La pintura del siglo XIX en España*, Historia Visual del arte, vol. 14, Barcelona, Vicens Vives, 1989.

ARTISTES CATALANS PINTORS 2008

DIVERSOS AUTORS, *Artistes Catalans. Pintors. Romanticisme i Realisme en el segle XIX*, Barcelona, Nova Catalunya Edicions, 2008.

ATLES GIRONA 2010

DIVERSOS AUTORS, *Atles paisatgístic de les terres de Girona. Vol I: La Garrotxa, El Ripollès, La Selva i El Gironès. Vol II: El Baix Empordà, L'Alt Empordà, Catalunya Nord, La Cerdanya i El Pla de l'Estany*, Girona, Diputació de Girona, 2010.

BALAGUER 1860

Víctor BALAGUER, *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*, vol. I, Barcelona, S. Manero, 1860.

BALAGUER 1861

Víctor BALAGUER, *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*, vol. II, Barcelona, S. Manero, 1861.

BALAGUER / DURÁ 2000

Isabel BALAGUER PUJOL; Victoria DURÁ OJEA, "Crònica d'una exposició (II). "Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Exposició antològica de pintura": Les restauracions de les peces", *Butlletí XIV. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (2000), p. 209-217.

BALAGUER 2001

Isabel BALAGUER i PUJOL, "El restaurador, un tècnic al servici del arte", dins "Arte y Mecenazgo", *La Vanguardia*, (Barcelona) 22 febrer 2001, p. 9.

BANCELLS/SAYRACH 2014

Consol BANCELLS (fotos); Narcís SAYRACH (textos), *Sant Jordi a Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2014.

BARRAL 1995

Xavier BARRAL I ALTET, "Art i nació", *Avui*, (Barcelona) 31 gener 1995, p. B4.

BARRAQUER

Cayetano BARRAQUER Y ROVIRALTA, *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, F. J. Barcelona, Altés, 1906.

BARRIO OGAYAR

Margarita BARRIO OGAYAR, "Un escultor español en Roma, Antonio Solà", *Archivo Español de Arte* (Madrid), volum XXXIX, núm. 153 (1966), p. 51-83.

BAS GICH 1930

Joaquín BAS GICH, "Pau Milà i Fontanals i Claudi Lorenzale", *Mirador*, (Barcelona) núm. 081 (14 agost 1930), p. 7.

BASSEGODA 1974

Juan BASSEGODA NONELL, *El Templo Romano de Barcelona*, Barcelona, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, 1974.

BASSEGODA 1975

Juan BASSEGODA NONELL, "En torno al 125 aniversario de la Academia de San Jorge. Centenario de una oposición", *La Vanguardia*, (Barcelona) 25 gener 1975.

BASSEGODA 1977

Juan BASSEGODA NONELL, "Las casas de Lauria-Consejo de Ciento fueron las primeras del Ensanche", *La Vanguardia*, (Barcelona) 26 juliol 1977.

BASSEGODA 1986

Joan BASSEGODA NONELL, *La Casa Llotja de Mar de Barcelona*, Barcelona, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, 1986.

BASSEGODA 1990

Juan BASSEGODA, "Josep Muset, músico de Santa Maria del Mar", *La Vanguardia*, (Barcelona) 17 juny 1990.

BASSEGODA 1996

Joan BASSEGODA NONELL, "Els Acadèmics romàntics", *Butlletí X. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (1996), p. 267-276.

BASSEGODA 1999

Juan BASSEGODA, "Vida y obra del arquitecto Antonio Celles Azcona (1775-1835)", *Academia. Boletín de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando*, (Madrid) núm. 88 (primer semestre 1999), p. 19-20.

BAUZA 2008

Jaume BAUZA, "Que venen els francesos", *Quadern de El País*, núm. 1262 (dijous 5 juny 2008), p. 1-3.

BENITO 1987

Fernando BENITO DOMÉNECH, *Los Ribalta y la pintura valenciana de su tiempo*, Madrid, Museo del Prado, 1987.

BENITO

Fernando BENITO DOMÉNECH, "Sobre la influencia de Sebastiano del Piombo en España. A propósito de dos cuadros suyos en el Museo del Prado", *Boletín del Museo del Prado*, (Madrid) vol. 9, núm. 25-27 (1988), p. 5-27.

BOHIGAS TARRAGÓ

P. BOHIGAS TARRAGÓ, "Apuntes para la historia de las exposiciones oficiales de arte de Barcelona", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, (Barcelona) vol. III-4 Arte Moderno (1945), p. 260-300.

BOLETÍN ENCICLOPÉDICO I6-VI-1846

"Regreso de un artista a su patria", *Boletín Enciclopédico de Nobles Artes*, (Barcelona) núm. 6 (16 juny 1846), p. 96.

BOLETÍN ENCICLOPÉDICO I6-VII-1846

"Obras de pintura de D. Jaime Batlle", *Boletín Enciclopédico de Nobles Artes*, (Barcelona) núm. 8 (16 juliol 1846), p. 128.

BOLETÍN ENCICLOPÉDICO I-VIII-1846

José ORIOL Y BERNADET, "Pintura.- Una escena del Diluvio. Cuadro original de D. Jaime Batlle, teniente de director de la Escuela de nobles artes de la Junta de Comercio de Barcelona", *Boletín Enciclopédico de Nobles Artes*, (Barcelona) núm. 9 (1 agost 1846), p. 136-137.

BORDAS 1837

Luís BORDAS, *Memoria acerca de la erección y progresos de la Junta de Comercio de Cataluña y de su Casa Lonja*, Barcelona, Impr. de Ignacio Oliveres y Comp, 1837.

BORONAT 1999

Maria Josep BORONAT TRILL, *La política d'adquisicions de la Junta de Museus. 1890-1923*, Junta de Museus de Catalunya-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999.

BOSCH 1991

Joan BOSCH BALLBONA, "Sobre Antoni Viladomat (1678-1755). Arran de l'Exposició", *Revista de Catalunya*, (Barcelona) 53 (1991), p. 83-91.

BRACONS MNAC 2005

Josep BRACONS CLAPÉS, "A propòsit de la inauguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya", *Butlletí XVIII. Barcelona, 2004*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2005), p. 267-275.

BRACONS 2009

Josep BRACONS CLAPÉS, “En memòria de Francesc d’Assís Casademont”, *Butlletí XVIII. Barcelona*, 2004, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2005), p. 175-177.

BROOK 2014

Carolina BROOK, “Gi allievi catalani di Tommaso Minardi”, dins Giovanna CAPITELLI; Stefano GRANDESSO; Carla MAZZARELLI (dirs.), *Roma fuori di Roma. L’esportazione dell’arte moderna da Pio VI all’Unità 1775-1870*, Roma, Campisano Editore, 2014, p. 335-348.

CALVO 1994

José Ignacio CALVO RUATA, “Fray Manuel Bayeu en persona”, *Heraldo de Aragón*, (Zaragoza) 3 febrer 1994, p. 1.

CALVO 1996

José Ignacio CALVO RUATA, *Cartas de Fray Manuel Bayeu a Martín Zapater*, Zaragoza, Fondo documental del Museo del Prado/Institución Fernando el Católico (C.S.I.C.)/Museo del Prado, 1996.

CALVO 1997

José Ignacio CALVO RUATA, *Vida y obra del pintor Fray Manuel Bayeu* (tesi doctoral), Departamento de Historia del Arte de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Zaragoza, 1998.

CAMÓN/ARTOLA

José CAMÓN AZNAR (catàleg de Bernardo ARTOLA TOMÁS), *Los Ribaltas*, Madrid, Dirección General de Bellas Artes, 1958.

CAPDEVILA 1933

Carles CAPDEVILA, “El Pintor Martí Garcés”, *Butlletí dels Museu d’Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 20, vol. III (gener 1933), p. 19-21

.

CAPDEVILA 1997

Manuel CAPDEVILA, “Reflexions sobre la pintura”, *Butlletí XI. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (1997), p. 11-34.

CARBONELL

Jordi A. CARBONELL, *Manuel Capdevila*, Ed. Galaxis, Barcelona, 1993.

CARDIN

Creació plàstica a l’alta costura i el disseny de l’Acadèmic Electe Il·lm. Sr. Pierre Cardin, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 1990.

CARRERA PUJAL

Jaime CARRERA PUJAL, *La Escuela de Nobles Artes de Barcelona*, (1775-1901), Barcelona, Bosch, 1957.

CARRIAZO 1929

Juan de Mata CARRIAZO Y ARROQUIA, “Correspondencia de D. Antonio Ponz con el conde del Águila”, *Archivo Español del Arte y Arqueología*, t. 5, núm. 14, Madrid 1929, p. 157-184.

CASA DE MATERNITAT 2004

DIVERSOS AUTORS, *La Casa de Maternitat i Expòsits. Les Corts*, Barcelona, Ajuntament-Diputació, 2004.

CASA DE MATERNITAT 2009

Josep MONTIEL, “Les normes de la Casa de la Maternitat”, *Sàpiens*, (Barcelona, Sàpiens publicacions) núm. 81 (juliol 2009), p. 38-46.

CASELLAS 1900

Raimond CASELLAS, *El dibuixant paisista Lluís Rigalt*, Barcelona, Tip. L’Avenç, 1900.

CASTELNOVI

CASTELNOVI, “La pittura nella prima metà del 600 dall’Ansaldo a Orazio de Ferrari”, dins *La pittura a Genova e in Liguria, II*, Gènova, 1970-71.

CASTELLVI

Jaime CASTELLVI TODÀ, *El escultor mataronés Damià Campeny y Estrany*, Mataró, 1995.

CATALÀ I GORGUES 2003

Miquel-Àngel CATALÀ I GORGUES, *El pintor y académico José Vergara (Valencia, 1726-1799)*, València, Conselleria de Cultura, Educació i Esports, Generalitat Valenciana, 2003.

CATALUÑA 1978

Cataluña, Madrid-Barcelona, Fundación Juan March-Editorial Noguer, 1978.

CATALUNYA 1991

Catalunya a l’època de Carles III, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1991.

CATECISME 2014

Testigos del Señor. Catecismo de la Conferencia Episcopal Española, Madrid, Conferencia Episcopal Española, 2014

CEÁN BERMÚDEZ

Juan Agustín CEÁN BERMÚDEZ, *Diccionario histórico de los más ilustres profesores de las Bellas Artes en España, Real Academia de San Fernando*, Madrid, Viuda de Ibarra, 1800, 6 vols.

CENT ANYS DE LA JUNTA DE MUSEUS 2008

DIVERSOS AUTORS, *Cent anys de la Junta de Museus de Catalunya. 1907-2007*, Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2008.

CERVERA 1976

Joseph Phillip CERVERA, *Modernismo, The Catalan Renaissance of the Arts*, New York & Londres, Garland Publishing, 1976.

CID

Carlos CID, *La vida y la obra del escultor neoclásico catalán Damià Campeny i Estrany*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya - Caixa Laietana, 1998.

CIERVO

Joaquim CIERVO, *Fortuny*, Els Quaderns d’Art (Barcelona) (1935).

CIRICI 1947

A. CIRICI PELLICER, “El pintor Antonio Caba”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, (Barcelona) vol. V-1 i 2 (gener-juny 1947), p. 110-123.

COLLU 1983

Rosalina COLLU, *Carlo Giuseppe Ratti. Pittore e Storiografo d’Arte*, Savona, Editrice Liguria, 1983.

COMAS

Antoni COMAS, *Història de la Literatura Catalana. Part moderna*, Barcelona, Ariel, 1964.

CORNUDELLA 1997

Rafael CORNUDELLA I CARRÉ, “Para una revisión de la obra pictórica de Francisco Preciado de la Vega (Sevilla 1712-Roma, 1789)”, *Locus Amoenus*, (Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona) núm. 3 (1997), p. 97-122.

CORNUDELLA 2001

Rafael CORNUDELLA, "Una obra de joventut de Placido Costanzi al Museu Nacional d'Art de Catalunya: San Bernat rebent la llet de la Mare de Déu", *Butlletí del Museu Nacional d'Art de Catalunya*, (Barcelona) núm. 5 (2001), p. 139-149.

CORREDOR-MATHEOS 1989

J. CORREDOR-MATHEOS, *Montserrat Gudiol, realidad y símbolo*, Barcelona, Polígrafa, 1989.

CORTÉS 2007

Xavier CORTÉS I TORRES, *Casa Llotja de Mar*, Barcelona, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, 2007.

DE DOMINICI 2003

Bernardo DE DOMINICI, *Vite de Pittori, Scultori e Architetti Napoletani* (Napoli, 1742-1745), Napoli, Paparo Edizioni, 2003

DÍEZ 1994

José Luis DÍEZ GARCÍA, *Vicente López Portaña (1772-1850). Su vida, su arte, su obra (pinturas, dibujos, estampas)* (tesi doctoral), Madrid, Universidad Complutense de Madrid, Facultad de Geografía e Historia, Departamento de Historia del Arte III, 1994, 8 vols.

DOS SEGLES DE DISSENY 2004

VÉLEZ, Pilar (coord.), *Dos segles de disseny a Catalunya (1775-1975)*. Cicle de conferències 2003, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 2004.

DURÁ 2000

Victoria DURÁ OJEA, "Crònica d'una exposició (I). "Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Exposició antològica de pintura": Gestació i desenvolupament del projecte", *Butlletí XIV. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (2000), p. 203-207.

DURÁ 2005

Victoria DURÁ, "Sant Joan al desert, una pintura recuperada de Francesc Lacoma i Sans (1784-1812)", *Butlletí XVIII. Barcelona, 2004*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2005), p. 205-210.

DURÁ 2009

Victoria DURÁ, "La pintura de flors i de natura morta a la Catalunya dels segles XVIII i XIX", dins catàleg de l'exposició *Inanimats? La natura morta a la col·lecció*, Museu d'Art de Sabadell, Ajuntament de Sabadell 2009, p. 9-27.

DURÁ 2016

Victoria DURÁ, "August Hénaul Bassols. *Retrat de la mare de l'artista*", dins Francesc FONTBONA (dir.), *Pintura Catalana. El Modernisme*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2016.

EGEA 2016

Jorge EGEA, "L'ambivalència dels «guixos» en la formació de l'escultura a l'Acadèmia durant el segle XIX", dins Irene GRAS; Mireia FREIXA (ccords.), *Acadèmia i Art. Dinàmiques, transferències i significació a l'època moderna i contemporània*, Col·lecció Singularitats (GRACMON), Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016, p. 104-120.

ELIAS 1921

Feliu ELIAS, *Benet Mercadé. La seva vida i la seva obra*, Barcelona, Publicacions de la Junta Municipal d'Exposicions d'Art, 1921.

ELIAS 1923

Feliu ELIAS, *Simó Gómez. Història verídica d'un pintor del Poble Sec*, Barcelona, Junta Municipal d'Exposicions d'Art, 1923.

ELIAS 1927

Feliu ELIAS, *Enric Monserdà. La seva vida i la seva obra*, Barcelona, Tallers Gràfics de la Casa Provincial de Caritat, 1927.

ENCICLOPÈDIA CATALANA 1969 - 1980

Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A., 1969-1980.

ENCICLOPÈDIA CATALANA 1999

Proa Enciclopedia Catalana temàtica, Barcelona, Enciclopedia Catalana S.A., 1999.

ENCICLOPÈDIA VALENCIANA 2005

Gran Enciclopedia de la Comunidad Valenciana, Valencia, Ed. Prensa Valenciana, 2005.

ESCARTÍN 1995

Eduard ESCARTÍN, *La intendencia de Cataluña en el siglo XVIII*, Barcelona, Santandreu Editor, 1995.

ESCOLES JUNTA DE COMERÇ 2009

DIVERSOS AUTORS, *Fàbrica, Taller i Laboratori. La Junta de Comerç de Barcelona: Ciència i Tècnica per a la Indústria i el Comerç (1769-1851)*, Barcelona, Cambra de Comerç de Barcelona, 2009.

EXPOSICIÓ ACADEMIA 2000

C. SALAZAR, "La Academia Catalana de Bellas Artes expone su colección en Bilbao", *Diario Vasco*, (Sant Sebastià) 11 juliol 2000, p. 68.

EXPOSICIÓ ACADEMIA 2000-1

"Olis acadèmics. Un recorregut per la Reial Acadèmia de Sant Jordi", *Què fem?*, *La Vanguardia*, (Barcelona) 22/28 desembre 2000, p. 47.

EXPOSICIÓ DE RETRATS 1910

Barcelona 1910. Exposició de retrats (quatre quaderns), Barcelona, Ed. La Il·lustració Catalana, 1910.

FÉLIBIEN

[André FÉLIBIEN] *Entretiens sur les Vies et sur les Ouvrages des plus excellents Peintres anciens et modernes*, París, Chez Jean Baptiste Loignard, 1679.

FELIP SÁNCHEZ 2004

Jaume FELIP SÁNCHEZ, "Una obra inèdita del pintor Isaac Hermes al Museu Marès de Montblanc", *Aplec de Treballs*, (Montblanc, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà) núm. 22 (2004), p. 89-91.

FERNÁNDEZ BANQUÉ 2005

Mariona FERNÁNDEZ BANQUÉ, "Noves atribucions de l'escultor Salvador Gurri i Coromines (1749-1819) a l'edifici de la Llotja de Barcelona", *Butlletí XVIII. Barcelona, 2004*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2005), p. 127-138.

FERNÁNDEZ PARDO 2007

Francisco FERNÁNDEZ PARDO, *Dispersión y destrucción del patrimonio artístico español* (5 vol.), Madrid, Fundación Universitaria Español/Gobierno de la Rioja/Junta de Castilla y León/Caja Duero, 2007.

FERNÁNDEZ LÓPEZ 1991 (ed. 2002)

José FERNÁNDEZ LÓPEZ, *Programas iconográficos de la pintura barroca sevillana del siglo XVII*, Sevilla, Universidad de Sevilla, 2002.

FERRER

Raymundo FERRER, *Barcelona, cautiva ó sea diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad mientras la oprimieron los franceses*, Barcelona, Oficina de Brusi, 1815-1819.

FERRER/PUGA/ROJAS 1994

Eusebio FERRER; Maria Teresa PUGA; Enrique ROJAS, *Cuando reinar es un deber. Regencia de María Cristina de Austria de Habsburgo-Lorena. Minoría de edad de Alfonso XIII. 1885-1902*, EIUNSA, Barcelona, 1994 .

FITZ DARBY

Delphine FITZ DARBY, *Francisco Ribalta and his school*, Cambridge, Harvard University Press, 1938.

FLAQUER/PAGÈS

Sílvia FLAQUER I REVAUD; Mª Teresa PAGÈS I GILIBETS, *Inventari d'artistes catalans que participaren als Salons de París fins l'any 1914*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1986.

FOLCH I TORRES 1925

FOLCH I TORRES, "Un doble de la sèrie de la "Vida de Sant Francesc" del pintor Viladomat, descobert a Berga", *Gasetta de les Arts*, (Barcelona) núm. 35 (15 octubre 1925).

FOLCH I TORRES 1962

Joaquim FOLCH I TORRES, *Fortuny*, Reus, Rosa de Reus, 1962.

FOMENT ARTS DECORATIVES 1919

Foment de les Arts Decoratives, [any I], Barcelona, 1919.

FONTANALS DEL CASTILLO

J. FONTANALS DEL CASTILLO, *Antonio Viladomat. El artista olvidado y maestro de la pintura catalana del siglo XVIII*, Barcelona, C. Verdaguer, 1877.

FONTANALS DEL CASTILLO 1879

J. FONTANALS DEL CASTILLO, "Fray Joaquin Juncosa, eminente pintor del siglo XVII. Escuela Catalana", *La Academia, Semanario Ilustrado Universal*, (Madrid) any III, tom V, núm. 10 (15 març 1879), p. 160, i núm. 13 (7 abril 1879), p. 206-207.

FONTBONA 1979

Francesc FONTBONA (Fotografies de Ramon MANENT), *El paisatgisme a Catalunya*, Barcelona, Destino, 1979.

FONTBONA 1983

Francesc FONTBONA, *Història de l'art català. Del Neoclassicisme a la Restauració. 1808-1888*, Barcelona, Edicions 62, 1983.

FONTBONA 1993

Francesc FONTBONA (ed.), *El Col·legi d'Advocats de Barcelona. El seu Patrimoni Artístic i Documental*, Barcelona, Il·lustre Col·legi d'Advocats, 1993.

FONTBONA 1995

Francesc FONTBONA, "Pere Crusells i la Vinguda de l'Esperit Sant", *Butlletí IX. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (1995), p. 199-211.

FONTBONA 1997

Francesc FONTBONA, "La influència de pintures de l'Acadèmia de Barcelona, sobre Picasso", dins *El temps sota control. Homenatge a F. Xavier Ricomà Vendrell*, Tarragona, Diputació de Tarragona, 1997, p. 287-294.

FONTBONA 1999

Francesc FONTBONA, "Ramon Planella. La Glòria efimera d'un segon Apelles, dins *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*, vol. II, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p. 149-154.

FONTBONA 2001

Francesc FONTBONA, "Pintores Valencianos ochocentistas en Cataluña", dins Salvador ALDANA (coord.), *Pintura Valenciana del siglo XIX*, Valencia, Real Academia de Bellas Artes de San Carlos de Valencia, 2001.

FONTBONA 2002

Francesc FONTBONA, *El Modernisme III, pintura i dibuix*, Barcelona, Ed. L'Isard, 2002.

FONTBONA Pintura Flors 2002

Francesc FONTBONA, "Les flors a la pintura catalana del segle XIX", dins *Territori i paisatge. Natura i Art*, Girona, Universitat de Girona/Ajuntament de Girona, 2002, p. 177-185.

FONTBONA 2005

Francesc FONTBONA, "La formació artística al llarg dels temps", *El Temps d'Art: Vull ser artista, La Vanguardia*, (Barcelona) maig-juny 2005, p. 16-19.

FONTBONA 2006

Francesc FONTBONA, *Manolo Hugué*, Madrid, Museo de Arte Contemporáneo Esteban Vicente, 2006.

FONTBONA/GIL 2009

Francesc FONTBONA; Conxita GIL (Fotografies de Ramon MANENT), *Les joies dels nostres museus. Art en els museus locals de la província de Barcelona*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 2009.

FONTBONA 2011

Francesc FONTBONA, "Agraïment per les donacions d'obres de Lluís Rigalt, Joaquim Mir i Joan Borell Nicolau, *Butlletí XXIII-XXIV. Barcelona, 2009-2010*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2011), p. 247-251.

FONTBONA 2011 Gravats

Francesc FONTBONA, "Els gravats de la «Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón» de Víctor Balaguer", dins Maria Luisa LÓPEZ VIDRIERO (dir.), *Bibliofilia y Nacionalismo. Nueve ensayos sobre coleccionismo y las artes contemporáneas del libro*, Seminario de Estudios Medievales y Renacentistas, Salamanca, 2011, p. 69-84.

FONTBONA 2015

Francesc FONTBONA, "Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi", dins Francesc FONTBONA (dir.), *Joies del Barroc català, del Renaixement i del vuit-cents*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2015.

FORTUNY-PICASSO 1989

DIVERSOS AUTORS, *Fortuny-Picasso y los modelos académicos de enseñanza*, Valladolid, Junta de Castilla y León, 1989.

FURIÓ

Vicens FURIÓ KOBBS, *Els pintors cartoixos Fra Joaquim Juncosa i Fra Manuel Bayeu*, Ciutat de Mallorca, Imp. Guasp, 1925.

GARCÍA LLANSÓ 1898

A. GARCÍA LLANSÓ, "Benito Mercadé", *La Ilustración Artística*, (Barcelona) 17 gener 1898.

GARCÍA PORTUGUÉS 2008

Esther GARCÍA PORTUGUÉS, "La pintura de Rafael en l'Escola Gratuïta de Dibuix de Barcelona", *Revista de Catalunya*, (Barcelona) núm. 236 (febrer 2008), 53-95.

GARCÍA SÁNCHEZ 2007

Jorge GARCÍA SÁNCHEZ, "Cartas de Francisco Preciado de la Vega a Manuel de Roda (1765-1779)", *Academia*, Boletín de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando (Madrid), núms. 104-105 (primer i segon semestre 2007), p. 9-92. En línia:

<http://www.realacademiabellasartessanfernando.com/assets/docs/boletines/2007.pdf?PHPSESSID=369e38f9b93405fb5d5fci714d6ab54> [Consulta: 28 gener 2013].

GARCIA SASTRE 1997

Andrea GARCIA SASTRE, *Els museus d'art de Barcelona: antecedents, gènesi i desenvolupament fins l'any 1915*, Publicacions de l'Abadía de Montserrat, Barcelona, 1997.

GARRUT 1974

José María GARRUT, *Dos siglos de pintura catalana (XIX y XX)*, Madrid, Ibérico Europea de Ediciones, 1974.

GARRUT 1985

Josep Maria GARRUT, *L'arqueologia i l'etnografia, motivacions de l'art contemporani, Discurs d'ingrés*, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 1985.

GASCH 1948

Sebastià GASCH, *Col·lecció Isern Dalmau*, Barcelona, 1948.

GAYA NUÑO 1966

Juan Antonio GAYA NUÑO, *Ars Hispaniae [...] Arte del siglo XIX*, Madrid, Plus Ultra, 1966.

GAYA NUÑO 1974

Juan Antonio GAYA NUÑO, "Fortuny, en el primer centenario de su muerte", *Goya*, (Madrid) núm. 123 (novembre-deseembre 1974), p. 150-159.

GIL FILLOL

Luis GIL FILLOL, *Mariano Fortuny. Su vida, su obra, su arte*, Barcelona, Iberia, 1952.

GÓMEZ IMAZ 1896 (ed. 1917)

Manuel GÓMEZ IMAZ, *Inventario de los cuadrosstraídos por el gobierno intruso en Sevilla. Año 1810*, Sevilla, Imp. E. Rasco, 1896, ed. Sevilla, Imp. M. Carmona, 1917

GÓMEZ MORENO

Mª Elena GÓMEZ MORENO, *Summa Artis. Pintura y escultura españolas del siglo XIX*, vol. XXXV, Madrid, Espasa Calpe, 1994.

GONZÁLEZ LÓPEZ 1981

Carlos GONZÁLEZ LÓPEZ, *Federico de Madrazo y Kuntz*, Barcelona, Editorial Subirana, 1981.

GONZÁLEZ /MARTÍ 1989

Carlos GONZÁLEZ LÓPEZ; Montserrat MARTÍ AYXELÀ, *Mariano Fortuny Marsal*, Barcelona, Diccionari Ràfols, 1989.

GONZÁLEZ LÓPEZ 1992

Matilde GONZÁLEZ LÓPEZ, *La influencia de la estética alemana en el Romanticismo español, el Purismo catalán* (tesi doctoral mecanografiada), Madrid, Universidad Complutense, 1992.

GONZÁLEZ LÓPEZ 2011

Matilde GONZÁLEZ LÓPEZ, "Una mirada al retrato romántico purista: de los nazarenos alemanes a los nazarenos catalanes", *Butlletí XXV. Barcelona*, 2011, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2012), p. 57-77.

GRAS 2016

Irene GRAS VALERO, "Manuel Urgellès Trias. *La fada de Collserolla*", dins Francesc FONTBONA (dir.), *Pintura Catalana. El Modernisme*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2016.

GUDIOL 1955

José GUDIOL RICART, *Arte de España. Cataluña*, Barcelona, Seix Barral, 1955.

GUDIOL 1973

José GUDIOL RICART, *La colección de arte de la Academia de San Jorge*, dins *Anuario 1973*, Barcelona, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, 1973.

GUDIOL /ALCOLEA/CIRLOT

José Mª GUDIOL RICART; Santiago ALCOLEA GIL; Juan-Eduardo CIRLOT, *Historia de la pintura en Cataluña*, Madrid, Tecnos [1955].

GUTIÉRREZ BURÓN

Jesús GUTIÉRREZ BURÓN, *Exposiciones Nacionales de Pintura en España en el siglo XIX*, Madrid, Universidad Complutense, 1987.

HISTORIA Y ALEGORÍA

DIVERSOS AUTORS, *Historia y alegoría: Los concursos de pintura de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando (1753-1808)*, Madrid, RABASF, 1994.

HISTÒRIA BARCELONA 5

El desplegament de la ciutat manufacturera (1714-1833), vol. 5 de la *Història de Barcelona*, (Jaume SOBREQÜÉS I CALLICÓ, director), Barcelona, Enciclopèdia Catalana/Ajuntament de Barcelona, 1993.

HISTÒRIA BARCELONA 6

La ciutat industrial (1833-1897), vol. 6 de la *Història de Barcelona*, (Jaume SOBREQÜÉS I CALLICÓ, director), Barcelona, Enciclopèdia Catalana/Ajuntament de Barcelona, 1995.

HISTÒRIA CULTURA IV

Història de la Cultura Catalana, Romanticisme i Renaixença 1800-1860, volum IV, Barcelona, Edicions 62, 1995.

JIMÉNO 2007

Frédéric JIMÉNO, “La influencia de Simon VOUET en Goya y sus contemporáneos”, catàleg de l'exposició *Goya y el palacio de Sobradiel*, Zaragoza, Departamento de Educación, Cultura y Deporte del Gobierno de Aragón, 2006, p. 167-213.

JORDÀ 1898

J. M. JORDÀ, “Benet Mercadé”, *Catalonia*, (Barcelona) núm. 66 (25 febrer 1898), p. 167-168.

JORDÁN DE URRÍES 2000

Javier JORDÁN DE URRÍES I DE LA COLINA, “Sobre la Lista de las pinturas de Mengs, existentes, o hechas en España”, *Boletín del Museo del Prado*, (Madrid) tom XVIII, núm. 36 (2000), p. 71-84.

KOWAL New York

David M. KOWAL, *Francisco Ribalta and his followers. A catalogue raisonné*, Nova York & Londres, Garland Publishing Inc., 1985.

KOWAL Valencia

David Martin KOWAL, *Ribalta y los ribaltescos. La evolución del estilo barroco en Valencia*, Valencia, Diputación Provincial, 1985.

LABARA 1994

Valerià C. LABARA BALLESTAR, *Els Barrafon de Fraga*, Fraga, Institut d'Estudis del Baix Cinca, 1994.

LAPLANA

Josep de C. LAPLANA, *L'Oratori de Sant Felip Neri de Barcelona, i el seu patrimoni artístic i monumental*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978.

LLOTJA 1775-2000

Llotja, Escuela Gratuita de Diseño, Escola d'Art 1775-2000, 225 anys de Llotja, Escola d'Art Llotja, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2002.

LÓPEZ TERRADA 2001

Maria José LÓPEZ TERRADA, *Tradición y cambio en la pintura valenciana de flores (1600-1850)*, València, Ajuntament de València, 2001

MAESTRE 1979

Vicent MAESTRE, “El primer Romanticisme artístic a Barcelona, «el retorn al medieval»”, *Daedalus*, (Barcelona) núm. 1 (1979), p. 42-56.

MALAFARINA 1976

Gianfranco MALAFARINA, *L'opera completa di Annibale Carracci*, presentació de Patrick J. COONEY, Milà, Rizzoli Editore, 1976.

DE LA MANO 2011-1

José Manuel DE LA MANO, *Mariano Salvador Maella [1739-1819]. Dibujos. Catálogo razonado*, 2 Vol., Santander, Fundación Botín, 2011.

DE LA MANO 2011-2

José Manuel DE LA MANO, *Mariano Salvador Maella. Poder e imagen en la España de la Ilustración*, Madrid, Fundación de Arte Hispánico, 2011.

MARÈS 1954

Federico MARÈS DEULOVOL, *La enseñanza artística en Barcelona*, Barcelona, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, 1954.

MARÈS 1964

Federico MARÈS DEULOVOL, *Dos siglos de enseñanza artística en el Principado*, Barcelona, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, 1964.

MARÈS 1973

Federico MARÈS, “Historia de la Academia”, *La Vanguardia*, (Barcelona) núm. 33319 (22 juliol 1973).

MARTÍ NAVARRE

Juan Bautista MARTÍ NAVARRE, *El Palacio de Justicia de Barcelona*, Barcelona, Sociedad de Atracción de Forasteros, 1930.

MARTINELL

César MARTINELL, *La Escuela de Lonja en la vida artística barcelonesa*, Barcelona, Escuela de Artes y Oficios Artísticos, 1951.

MAS SOLENC

Josep M. MAS I SOLENC, *El Palau de Justicia de Barcelona*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 1990.

MASERAS

Alfons MASERAS, *El pintor Fortuny*, Barcelona, Barcino, 1938.

MASERAS / FAGES DE CLIMENT

Alfonso MASERAS; C. FAGES DE CLIMENT, *Fortuny, la mitad de una vida*, Bilbao-Madrid-Barcelona, Espasa-Calpe, 1932.

MASERES 1935

Alfons MASERES, “Un pintor català vuitcentista. Estanislau Torrents i d'Amat (1839-1916)”, *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 54 (novembre 1935), p. 344-349.

MASRIERA 1889

Josep MASRIERA Y MANOVENS, “En el Círculo” (sobre Claudi Lorenzale), *La Vanguardia*, (Barcelona) 14 de maig de 1889.

MASRIERA 1927

F. MASRIERA, "Un pintor vuitcentista. Antoni Casanova Estorach", *Gasetta de les Arts*, (Barcelona) any IV, núm. 76 (1 juliol 1927).

MAYER 1911 (ed. 2010)

August L. MAYER, *Die Sevillaner Malerschule. Beitrag zu ihrer Geschichte*, Leipzig, 1911.

MAYER-MAC 1936

"Observacions de Mayer sobre pintures exposades al Museu d'Art de Catalunya", *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 67, vol. VI (desembre 1936), p. 372-381.

MESTRES

Francisco de Asís MESTRES, *Galería seráfica, o sea vida del gran Padre y Patriarca San Francisco de Asís*, Barcelona, Imp. y lib. de José Ribet, 1857.

MIRÓ/RÀFOLS/FONTBONA 1993

Joan MIRÓ; José F. RÀFOLS; Francesc FONTBONA, *Cartes a J. F. Ràfols, 1917/1958*, Vol. 3 de Secció d'Estampes, Mapes i Gravats, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1993

MORALES Y MARÍN 1984

Jose Luís MORALES Y MARÍN, *La pintura española del siglo XVIII*, dins José CAMÓN AZNAR; José Luís MORALES Y MARÍN; Enrique VALDIVIESO GONZÁLEZ, *Arte español del siglo XVIII*, Summa Artis, vol. XXVII, Madrid, Espasa Calpe, 1984.

MORALES Y MARÍN 1995

Jose Luís MORALES Y MARÍN, *Francisco Bayeu*, Zaragoza, Editorial Moncayo, 1995.

MORENO 1966

Salvador MORENO, *El pintor Pelegrín Clavé*, México, Instituto de Investigaciones Estéticas, Universidad Nacional Autónoma, 1966.

MORENO 1969

Salvador MORENO, *El escultor Manuel Vilar*, México, Instituto de Investigaciones Estéticas, Universidad Nacional Autónoma, 1969.

MORENO 1971

Salvador MORENO, "Picasso copista de museo", *El Noticiero Universal*, (Barcelona) 23 juliol 1971, p. 15.

MÜLLER 1960-1961

Priscilla E. MÜLLER, "Francisco Pacheco as a painter", *Marsyas: Studies in the History of Art*, vol. X, New York, Institute of Fine Arts, 1960-1961, p. 33-44.

NAVARRETE 1999

Esperanza NAVARRETE MARTÍNEZ, *La Academia de Bellas Artes de San Fernando y la pintura en la primera mitad del siglo XIX*, Madrid, Fundación Universitaria Española, 1999.

NAVARRETE ORCERA 2005

Antonio Ramón NAVARRETE ORCERA, *La mitología en los palacios españoles*, Jaén, Universidad Nacional de Educación a Distancia-Centro Asociado "Andrés de Vandelvira" de la Provincia de Jaén, 2005.

NAVARRO/VENTEO 2010

Pepe NAVARRO; Daniel VENTEO, *Barcelona, cara a cara*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2010

ORELLANA

Marcos Antonio de ORELLANA, *Biografía pictórica valentina o vida de los pintores, arquitectos, escultores y grabadores valencianos (c. 1800)*, València, Ed. Xavier de Salas, Ajuntament de València, 1967.

OROVIO 2000

Ignacio de OROVIO, “La primera derrota de Napoleón. Una festa commemora los 192 años de la batalla que, según la leyenda, ayudó a ganar el «timbalero del Bruce»”, *La Vanguardia*, (Barcelona) 5 juny 2000, p. 34.

ORTEGA 2014

Koldo ORTEGA, “Hondarribiar Gatibuak Aljerian” (cautius d’Hondarribia a Argèlia), *Hondarribia*, (Hondarribia, Ajuntament) núm. 276 (2014), p. 24.
http://www.hondarribia.org/dokumentuak/aldizkariak/2014112692139_276%20Azaroa.pdf.

OSSORIO

M. OSSORIO Y BERNARD, *Galería biográfica de artistas españoles del siglo XIX* (ed. c. 1883), Madrid, Librería Gaudí, 1975.

PACHECO 1599 (ed. 1983)

Francisco Pacheco, *Libro de descripción de verdaderos retratos de ilustres y memorables varones*, Madrid, ed. Turner, 1983.

PACHECO 1649 (ed. 1990)

Francisco Pacheco, *Arte de la pintura*, ed. B. Bassegoda i Hugas, Madrid, Cátedra, 1990.

PALLUCHINI 1976

Anna PALLUCHINI, *La obra pictórica completa de Tiepòlo* (introducció de Guido Piovene), Barcelona-Madrid, Noguer, 1976

PÉREZ SÁNCHEZ 1965

A. E. PÉREZ SÁNCHEZ, *Pintura italiana del siglo XVII en España*, Madrid, CSIC, 1965.

PÉREZ SÁNCHEZ Nature morte

Alfonso E. PÉREZ SÁNCHEZ, *La nature morte espagnole du XVIIIe siècle à Goya*, Fribourg, Office du Livre, 1987.

PÉREZ SÁNCHEZ 1992 (ed. 2010)

Alfonso. E. PÉREZ SÁNCHEZ, *Pintura barroca en España (1600-1750)*, Madrid, Càtedra, 2010.

PIFERRER

P[au] PIFERRER, *Recuerdos y bellezas de España [...] Principado de Cataluña*, Barcelona, Imprenta de Joaquín Verdager, 1839.

PINTURA ESPAÑOLA

La pintura española, dirigida per Alfonso E. PÉREZ SÁNCHEZ, Milà, Electa España, 1995.

PINTURA HISTÒRICA CATALANA 2015

Francesc FONTBONA (coord.), *Pintura històrica catalana. Art i memòria*, Barcelona, Editorial Base, 2015.

PIO

Nicola PIO, *Le vite di pittori scultori et architetti*, edició i introducció de Catherine ENGGASS i Robert ENGGASS, Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostolica Vaticana, 1977.

PIROZZINI

Carlos PIROZZINI Y MARTÍ, *Vicente Rodes. Su vida y sus obras, estudio crítico-biogràfico leído en la sesión solemne celebrada por el Ayuntamiento Constitucional de Alicante el dia 3 de junio de 1889...*, Barcelona, Tipolitografía de Luis Tasso, 1891.

PITTURA SPAGNOLA

La pintura spagnola, a cura di Alfonso E. PÉREZ SÁNCHEZ, Milà, Electa, 1995.

PONSÀ FONTANALS

Maria Glòria PONSÀ FONTANALS, *Claudio Lorenzale, pintor* (tesina mecanografiada), Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, 1974.

PONT 2002

Maria PONT I ESTRADERA, *La Llotja i la reialesa. La mirada reial al món barceloní. Llibre en commemoració del bicentenari (1802-2002) de la remodelació neoclàssica de la Casa Llotja de Mar de Barcelona*, Barcelona, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació, 2002.

PONZ 1786 (ed. 1972)

Antonio PONZ, *Viaje de España*, vol. IX, Sevilla, Imp. J. Ibarra, 1786. Ed. Facsímil, Madrid, Atlas, 1972.

PONZ 1788

Antonio PONZ, *Viaje de España*, Madrid, Vda. Ibarra, hijos y Compañía, 1788.

PUIG 1970

Arnau PUIG, “Del Renaixement al Barroc”, *Història de l’art Català*, Barcelona, Edit. Taber, 1970.

PUIGGARÍ 1862

José PUIGGARÍ, article a *Revista de Cataluña*, (Barcelona), tom I (1862), p. 226-228.

QUÍLEZ 1998

Francesc QUÍLEZ, “A l’entorn de l’activitat pictòrica de Pere Pau Montanya al camp de Tarragona”, *Locus Amoenus*, (Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona) núm. 4 (1998-1999), p. 201-217.

QUÍLEZ 1999

Francesc QUÍLEZ, “Pau Rigalt i el fenomen de la pintura decorativa a la Catalunya de la primera meitat del segle XIX, El conjunt del Cercle Artístic de Sant Lluc i altres aportacions al catàleg del pintor”, *Butlletí XIII. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (1999), p. 127-172.

QUÍLEZ 2015

Francesc QUÍLEZ I CORELLA, “La contribució d’Alexandre Planella (ca. 1830-1900) a la història de la restauració i el col·leccionisme catalans del vuit-cents”, *Locus Amoenus* (Barcelona), núm. 13 (2015), p. 107-125.

RÀFOLS 1933

Josep-F. RÀFOLS, “Fèlix Mestres”, *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 23 (abril 1933), p. III-122.

RÀFOLS Arrau 1936

R[ÀFOLS], “Una exposició-homenatge de Josep Arrau i Barba”, *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 62 (juliol 1936), p. 211-213.

RÀFOLS Arrau 1937

Josep-F. RÀFOLS, “Un donatiu d’obres de Josep Arrau”, *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 78 (novembre 1937), p. 334-340.

RÀFOLS 1974

Josep-F. RÀFOLS, *El pintor Fèlix Mestres i Borrell. Vida i obra (cronologia)*, Terrassa, Museu Municipal d’Art, 1974.

RAIMUNDUS 1926

RAIMUNDUS, “Viladomat”, en “Los grandes maestros de la pintura religiosa”, *La Hormiga de Oro. Ilustración Católica*, (Barcelona) any XLIII, núm. 11 (18 març 1926), p. 173-175.

RECORDATORI

Recordatori de l’ingrés de Montserrat Gudiol Coromines a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. Entrega del retrat de l’il·lustre President Frederic Marès Deulovol, pintura original de la nova acadèmica, Barcelona, Casa Llotja de Mar, 1981.

REGLÀ/ALCOLEA

Juan REGLÀ; Santiago ALCOLEA, *El siglo XVIII*, Barcelona, Seix Barral, 1957.

REYERO 1987

Carlos REYERO, *Imagen histórica de España (1850-1900)*, Madrid, Espasa-Calpe, 1987.

REYERO 1989

Carlos REYERO, *La pintura de historia en España. Esplendor de un género en el siglo XIX*, Madrid, Catedral, 1989.

REYERO 2016

Carlos REYERO, “«Tan estado y pagano es Barcelona como Madrid». La Academia de Barcelona en un sistema centralizado de las artes en época de Isabel II”, dins Irene GRAS; Mireia FREIXA (ccords.), *Acadèmia i Art. Dinàmiques, transferències i significació a l'època moderna i contemporània*, Col·lecció Singularitats (GRACMON), Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016, p. 13-43.

RIERA 1994

Anna RIERA I MORA, *La formació dels escultors catalans, l'ensenyament de l'Escola Gratuïta de Dibuix i els pensionats a Madrid i Roma (1775-1815)* (tesi doctoral), Barcelona, Departament d'Història de l'Art, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona, 1994.

RIUS I BOU 2008

Teresa RIUS I BOU, *Les batalles del Bruc: 200 anys d'imatges*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

RODRÍGUEZ CODOLÁ

Manuel RODRÍGUEZ CODOLÁ, *Benito Mercadé*, Barcelona, Edición Museum, 1921, p. 197-205.

RODRÍGUEZ CULEBRAS

Ramón RODRÍGUEZ CULEBRAS, *José Camarón y Bonanat (1731-1803). Ein valencianischer Maler zur Zeit Goyas*, Munic, Ludwig-Maximilianus-Universität zu München, 1968.

RODRÍGUEZ M./SÁNCHEZ C.

A. RODRÍGUEZ MOÑINO; F. J. SÁNCHEZ CANTÓN, *José García Hidalgo. Principios para estudiar el nobilísimo y real arte de la pintura*, [Madrid, 1693], edició facsímil, Madrid, Instituto de España, 1965.

ROETTGEN 1999

Steffi ROETTGEN, *Anton Raphael Mengs. 1728-1779. Das malerische und zeichnerische Werk*, Múnich, Hirmer, 1999.

ROMANTICISME 1999

Francesc FONTBONA; Manuel JORBA (eds.), *El Romanticisme a Catalunya. 1820-1874*, Pòrtic, Barcelona, 1999.

RIBERA GASSOL Lorenzale 2000

Ramon RIBERA GASSOL, “Un retaule inèdit del pintor Claudi Lorenzale. Una obra de maduresa», *Butlletí XIV. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (2000), p. 153-156.

RIBERA GASSOL Lorenzale 2012-2

Ramon RIBERA GASSOL, “Claudi Lorenzale, pintor, i la seva estada a la Conca de Barberà”, *Aplec de Treballs*, (Montblanc, Centre d'Estudis de la Conca de Barberà) núm. 30 (2012), p. 181-188.

RIBERA GASSOL Ramon Vives 2011

Ramon RIBERA GASSOL, “El pintor Ramon Vives Ayné”, *Tinet*, 2011, publicació en línia: http://www.tinet.cat/portal/uploads/el_pintor_ramon_vives_ayne_20110912114216.pdf [Consulta: 13 abril 2015].

ROS I VILA, 1986

Jose M. ROS I VILA, “Biografía del pintor Miquel Farré i Albagés. 1901-1979”, *Butlletí I. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, (Barcelona) (1986), p. 179-193.

ROVIRA I MARQUÈS 2014

Maria del Mar ROVIRA I MARQUÈS, “La collecció de pintura configurada a l’Escola gratuïta de Nobles arts de Barcelona durant l’ocupació francesa (1808-1814)”, *Emblecat*, (Barcelona) núm. 3 (2014), p. 97-114.

RUIZ ORTEGA 1999

Manuel RUIZ ORTEGA, *La Escuela gratuita de diseño de Barcelona, 1775-1808*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1999.

SÁEZ 2014

Joaquín SÁEZ VIDAL, “Vicente Rodes Aries (1783-1858): un pintor entre la corriente neoclásica y la sensibilidad romàntica”, *Las Bellas Artes en la Provincia de Alicante en el siglo XIX. Canelobre. Revista del Instituto alicantino de cultura Juan Gil-Albert*, (Alicante) núm. 64 (hivern 2014), p. 84-101.

SÁNCHEZ CANTÓN

F. J. SÁNCHEZ CANTÓN, *Ars Hispaniae. Escultura y pintura del siglo XVIII*, Madrid, Plus Ultra, 1965.

SÁNCHEZ DEL PERAL 2012

Juan Ramón SÁNCHEZ DEL PERAL Y LÓPEZ, “Una grisalla de Francisco Martínez Salamanca para la decoración efímera del Museo del Prado con motivo de la jura de la infanta Isabel como princesa heredera”, *Boletín del Museo del Prado*, (Madrid) tom XXIX, núm. 47 (2012), p. 120-133.

SÁNCHEZ LÓPEZ 2008

Andrés SÁNCHEZ LÓPEZ, *La pintura de bodegones y floreros en España en el siglo XVIII*, Madrid, Fundación Arte Hispánico, 2008.

SANPERE Y MIQUEL

S. SANPERE Y MIQUEL, *Mariano Fortuny*, Barcelona, Imp. Religiosa y Científica, 1880.

SANTOS TORROELLA 1974

R. SANTOS TORROELLA, *El pintor Francisco Miralles (1848-1901)*, Barcelona, Editorial R. M., 1974.

SANTOS TORROELLA 1982

Rafael SANTOS TORROELLA, *Marià Fortuny i Marsal*, Barcelona, Gent Nostra-Thor, 1982.

SAURÍ/MATAS 1849

Manuel SAURÍ; José MATAS, *Manual Histórico-Topográfico estadístico y administrativo ó sea Guia General de Barcelona dedicado á a Junta de Fábricas de Cataluña*, Barcelona, Imp. y librería de D. Manuel Saurí, 1849.

SELVA 1953

José SELVA, *El arte en España durante los Borbones*, Barcelona, Speculum Artis, Amaltea, 1953.

SERRA 1954

Francisco SERRA, “Félix Mestres Borrell”, dins *Nuestros artistas. Reportaje gráfico, documental y anecdótico por Francisco Srra, fotógrafo. Prólogo de J. A. Maragall*, Barcelona, Edimar S.A., 1954.

SERRAHIMA

Maurici SERRAHIMA, “Vicenç Rodes”, *Butlletí dels Museus d’Art de Barcelona*, (Barcelona) núm. 49 (juny 1935), p. 174-182.

SOCIAS

Imma SOCIAS BATET, *Les marques de fàbrica de Manresa. Xilografies dels segles XVIII i XIX*, Manresa, Centre d’Estudis del Bages, 1991.

SOLDEVILA

Ferran SOLDEVILA, *Història dels catalans*, Barcelona, Ariel, 1970.

SUBIAS

Juan SUBIAS GALTER, *Un siglo olvidado de Pintura Catalana*, Barcelona, Amigos de los Museos, 1951.

SUBIRANA

Rosa Mª SUBIRANA I REBULL, *Pasqual Pere Moles i Coronas. València 1741 - Barcelona, 1797*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1990.

TONEU PUIG 2006

Maite TONEU PUIG, "Introducció i difusió a Catalunya de la tècnica de la soldadura de fils (adhesió fil per fil) en el tractament d'estrips en pintures sobre tela", *Unicum*, (Barcelona, Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya) núm. 5 (maig 2006), p. 106-117.

TORMO 1942

Elías TORMO, *Monumentos de españoles en Roma, y de portugueses e hispano-americanos*, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores, 1942.

TORNÉ ESQUIUS 1969

Josep Ma. GARRUT, "Exposición homenaje a Pere Torné Esquius", *Miscellanea Barcinonensia. Revista de investigación y alta cultura*, (Barcelona) año VIII, núm. XXI (1969), p. 160-161 i lám. 24.

TORRAS TILLÓ 2005

Santi TORRAS TILLÓ, "El testament i l'inventari de béns del pintor barceloní Pere Crusells (1744)", *Butlletí XVIII. Barcelona, 2004*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2005), p. 117-126.

TRIADÓ 1984

Joan-Ramon TRIADÓ, *Història de l'Art Català, L'època del Barroc*, vol. V, Barcelona, Edicions 62, 1984.

URBANO 2016

Judith URBANO, "L'ensenyament de l'arquitectura i el paper dels acadèmics arquitectes a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi", dins Irene GRAS; Mireia FREIXA (ccords.), *Acadèmia i Art. Dinàmiques, transferències i significació a l'època moderna i contemporània*, Col·lecció Singularitats (GRACMON), Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016, p. 213-229.

URREA

J. URREA, "El pintor José García Hidalgo", *Archivo Español de Arte*, (Madrid, CSIC) 95-117 (1975).

VALDIVIESO/SERRERA 1985

Enrique VALDIVIESO GONZÁLEZ; Juan Miguel SERRERA CONTRERAS, *Historia de la pintura española. Pintura sevillana del primer tercio del siglo XVII*, Madrid, CSIC, 1985.

VALDIVIESO 1990

Enrique VALDIVIESO GONZÁLEZ, *Francisco Pacheco (1564-1644)*, Sevilla, 1990.

VALDIVIESO 2003

Enrique VALDIVIESO GONZÁLEZ, *Pintura barroca sevillana*, Sevilla, 2003.

VÁZQUEZ 1998

Fray Luis VÁZQUEZ FERNÁNDEZ, "Pintura y escultura del Convento Grande de la Merced de Sevilla en 1730", *Estudios* (Madrid), LIV, núm. 200-201 (gener-març 1998).

VÉLEZ 1996

Pilar VÉLEZ, "Josep Narro (1902-1996), la recuperació d'un nom de la història del llibre il·lustrat català", *Revista de Catalunya* (Barcelona), núm. 113 (desembre, 1996), p. 35-47.

VÉLEZ 1997

Pilar VÉLEZ, *Del Neoclassicisme a l'Exposició Universal del 1888*, dins Francesc Fontbona (dir.), *El llibre d'Or de l'Art Català*, Barcelona, Ediciones Primera Plana-Grupo Zeta, 1997, p. 114-149.

VÉLEZ 1998

Pilar VÉLEZ, “Campeny, neoclàssic”, *Avui* (Barcelona) (24 setembre 1998), p. XIX.

VÉLEZ 2010

Pilar VÉLEZ, “Pau Milà i Fontanals, capdavanter de l'estètica del Romanticisme conservador”, *Serra d'Or* (Barcelona), núm. 609 (setembre 2010), p. 34/658-38/662.

VÉLEZ 2011

Pilar VÉLEZ, “En record i agraïment a la col·laboració i generositat de Josep M. Garrut (1915-2008)”, *Butlletí XXII-XXIV. Barcelona, 2009-2010*, Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi (2011), p. 307-310.

VÉLEZ Indianes 2011

Pilar VÉLEZ, “Els ensenyaments de dibuix a la Junta de Comerç i la indústria de les indies”, dins Àlex Sánchez (coord.), *La indústria de les indies a Barcelona, 1730-1850*, Barcelona, Quaderns d'Història 17, Arxiu Històric de la Ciutat, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2011, p. 85-124.

VÉLEZ 2012

Pilar VÉLEZ, “Creació artística i patrimoni cultural a l'època dels jocs florals”, dins Josep M. DOMINGO (ed.), *Joc literari i estratègies de representació. 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona (Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura 7)*, Barcelona, Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2012.

VERGÉS

Gerard VERGÉS, *El pintor tortosí Antoni Casanova (1847-1896)*, Tortosa, Geminis, 1982.

VERRIÉ/CIRICI

F. P. VERRIÉ; A. CIRICI PELLICER, *Mil joyas del arte español*, Barcelona, Instituto Gallach, 1948.

VIGÓ

Antoni VIGÓ I MARCÉ, *Joaquim Espalter (en el centenari de la seva mort)*, Sitges, Grup d'Estudis Sitgetans, 1980.

VILLANUEVA

Jaime VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, Madrid, Imp. Real Academia de la Historia, 1851, vol. XVIII.

VIÑAZA

Conde de la VIÑAZA, *Adiciones al diccionario histórico de los más ilustres profesores de las Bellas Artes en España de D. Juan Agustín Ceán Bermúdez*, Madrid, Tipografía de los Huérfanos, 1889-1894.

XARRIÉ

Josep M. XARRIÉ, “Penediment de Judes”, dins *Memòria d'activitats del Centre de Conservació i Restauració de Béns Culturals Mobles de la Generalitat de Catalunya 1982-1988*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-Departament de Cultura, 1988.

YXART

José YXART, *Fortuny. Noticia biográfica crítica*, Barcelona, Arte y Letras, 1881.

ZANARDI 2009

Antonio ZANARDI LANDI, “The Residence of the Italian Embassy to the Holy See”, *Il Quirinale. A Review of Art and History* (Bologna, FMR-Art'è spa), núm 8 (març 2009).

MEMÒRIES I PREMIS DE L'ESCOLA DE LLOTJA

1787 Deseando

Deseando la Real Junta de Comercio de este Principado aumentar el estímulo entre los Discípulos de su Escuela Gratuita de las Nobles Artes [...], ha acordado pensionar por una vez tres de ellos [...], Barcelona, 1787.

1789 Deseando

Deseando la Real Junta de Comercio de este Principado aumentar el estímulo entre los Discípulos de su Escuela Gratuita de las Nobles Artes [...], ha acordado con la Superior aprobación pensionar por una vez quatro de ellos [...], Barcelona, 1789.

1789 Noticia

Noticia histórica de los principios y progresos de la Escuela Gratuita de las Nobles Artes [...], Barcelona, Francisco Suria y Burgada Impresor de S.M., [1789].

1797 Continuación

Continuación de las Actas de la Escuela Gratuita de las Nobles Artes [...], Barcelona, Francisco Suria y Burgada impresor, 1797.

1803 Continuación

Continuación de las Actas de la Escuela Gratuita de las Nobles Artes [...], Barcelona, Francisco Suria y Burgada impresor, 1803.

1822 Manifiesto

Manifiesto de los premios trimestres, extraordinarios, de honor, y gratificaciones por la Junta Nacional de Comercio en Barcelona, á los alumnos de su Escuela Gratuita y aficionados al estudio de Nobles Artes [...], Barcelona, Imprenta de la Viuda de Don Agustín Roca, [1822].

1824 Invitación

Invitación a los premios generales en agricultura, nobles artes, química y maquinaria que propone la Real Junta de Comercio de Cataluña para el año de 1825, Barcelona, Viuda é Hijos de Brusi, 1824.

1825 Premios

Premios generales adjudicados por la Real Junta de Comercio de Cataluña, en el concurso á que invitó en escrito de 13 de setiembre de 1824, Barcelona, Viuda de D. Agustín Roca, 1825.

1826 Relación

Relación de los premios anuales y gratificaciones distribuidos en 24 de mayo de 1826, a los alumnos de las Escuelas Gratuitas de Nobles Artes de la Real Junta de Comercio de Cataluña [...], Barcelona, Imprenta de la viuda de D. Agustín Roca, [1826].

1833 Adjudicación

Adjudicación de los premios trimestres, extraordinarios y gratificaciones á los alumnos de la Escuela Gratuita de Nobles Artes de la Real Junta de Comercio de Cataluña [...], Barcelona, Imprenta de los Herederos de D. Agustín Roca, 1833.

1845 Distribución

Distribución efectuada por la Junta de Comercio de Cataluña a los alumnos de su Escuela Gratuita de Nobles Artes de los premios anuales y trimestres del año académico concluido en Mayo de 1845, Barcelona, Imprenta de José Tauló, 1845.

1847 Distribución

Distribución efectuada por la Junta de Comercio de Cataluña a los alumnos de su Escuela Gratuita de Nobles Artes de los premios anuales y trimestres del año académico concluido en Mayo de 1847, Barcelona, Imprenta de Oliveres hermanos, 1847.

1925 Escuela

Escuela de Artes y Oficios Artísticos y Bellas Artes. Memoria del curso de 1924 a 1925 [...]

[conté Leopoldo SOLER Y PÉREZ, *Escuela Superior de Artes Industriales y Bellas Artes de Barcelona, Su historia y estado actual. 1775-1910*, i JOSÉ TRIADÓ Y MAYOL, *Escuela de Artes y Oficios Artísticos y Bellas Artes de Barcelona, 1910-1925*], Barcelona, Imprenta Elzeviriana, 1925.

1955 Escuela

Escuela de Artes y Oficios Artísticos de Barcelona. Inauguración del curso 1955-1956 y Distribución de Premios del Curso 1954-55 [conté “Palabras inaugurales” per Frederic MARÉS DEULOVOL, director de l’Escola], Barcelona, 1955.

ACTES PUBLICADES DE L’ACADÈMIA

Acta Acadèmia 1857

Acta de la sesión pública celebrada por la Academia de Bellas Artes de la Provincia de Barcelona, el día 11 de Octubre de 1857 [...], Barcelona, Librería de Joaquín Verdaguer, 1857.

Acta Acadèmia 1863

Acta de la sesión pública celebrada por la Academia de Bellas Artes de primera clase de la provincia de Barcelona, el día 8 de Noviembre de 1863, Barcelona, Librería de Joaquín Verdaguer, 1863.

Acta Acadèmia 1868

Acta de la sesión pública celebrada por la Academia de Bellas Artes de Barcelona, el día 9 de Febrero de 1868 [...], Barcelona, Imprenta de Celestino Verdaguer, 1868.

Acta Acadèmia 1876

Acta de la sesión pública celebrada por la Academia de Bellas Artes de Barcelona, el día 19 de Marzo de 1876, Barcelona, Imp. y Lit. de C. Verdaguer y C^a, 1876.

Acta Acadèmia 1882

Acta de la sesión pública celebrada por la Academia de Bellas Artes de Barcelona, el día 29 de diciembre de 1882, dedicada a la memoria de Mariano Fortuny, Barcelona, Tipo-Litografía de Celestino Verdaguer, 1883.

Acta Acadèmia 1888

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la sesión pública celebrada el día 24 de Junio de 1888, Barcelona, Imprenta Barcelonesa, 1888.

Acta Acadèmia 1889

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la sesión pública celebrada el día 30 de Junio de 1889, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1889.

Acta Acadèmia 1892

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 29 de Junio de 1892, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1892.

Acta Acadèmia 1896

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la sesión pública celebrada el 27 de Diciembre de 1896, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1897.

Acta Acadèmia 1897

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el 30 de Diciembre de 1897, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1898.

Acta Acadèmia 1898

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 29 de Diciembre de 1898, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1899.

Acta Acadèmia 1902

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada en 9 de Marzo de 1902, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1902.

Acta Acadèmia 1907

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 17 de marzo de 1907, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1907.

Acta Acadèmia 1909

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 13 de junio de 1909, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1909.

Acta Acadèmia 1917

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 2 de julio de 1917, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1917.

Acta Acadèmia 1918

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 23 de junio de 1918, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1918.

Acta Acadèmia 1919

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la sesión pública celebrada el día 2 de junio de 1919, Barcelona, Imp. Barcelonesa, 1919.

Acta Acadèmia 1922

Academia Provincial de Bellas Artes. Acta de la sesión pública celebrada el día 19 de noviembre de 1922, Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad, 1922.

Acta Acadèmia 1924

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 30 de marzo de 1924, Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad, 1924.

Acta Acadèmia 1925

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión pública celebrada el día 28 de junio de 1925, Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad, 1925.

Acta Acadèmia 1926

Academia Provincial de Bellas Artes. Acta de la Sesión pública celebrada el día 27 de junio de 1926, Barcelona, Imprenta de la Casa P. de Caridad, 1926.

Acta Acadèmia 1927

Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona. Acta de la Sesión Pública celebrada el día 26 de junio de 1927, Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad, 1927.

Acta Acadèmia 1929

Real Academia de Bellas Artes de San Jorge. Acta de la Sesión pública celebrada el día 24 de abril de 1929, Barcelona, Imp. de la Casa Provincial de Caridad, 1929.

Acta Acadèmia 1931

Real Academia Catalana de Bellas Artes de San Jorge. Acta de la Sesión pública celebrada el día 30 de marzo de 1931, Barcelona, Imp. de la Casa de Caridad, 1931.

Acta Acadèmia 1932

Academia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Acta de la sessió pública celebrada el dia 23 de desembre de 1932, Barcelona, Imp. de la Casa de Caritat [1932].

Acta Acadèmia 1934

Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Acta de la sessió pública que tingué lloc el dia 23 d'abril del 1934, Barcelona, Imp. de la Casa de Caritat, 1934.

CATÀLEGS I GUIES DE MUSEUS

Inclou també els inventaris manuscrits existents a l'arxiu de l'Acadèmia i a l'arxiu de la Junta de Comerç conservat a la Biblioteca de Catalunya.

(Els catàlegs pròpiament del Museu de l'Acadèmia en les seves diferents èpoques "1833, 1837, 1847, 1866, 1867, 1913 i 1999" són esmentats a les fitxes dins un apartat propi, fora de l'apartat de Bibliografia.)

CAT. MAC 1936

Catàleg del Museu d'Art de Catalunya. Primera part. Art romànic-Art Gòtic. Art del Renaixement-Art Barroc, Barcelona, Junta de Museus, 1936.

CAT. MARÈS 1979

Museu Frederic Marès, Barcelona, Ajuntament, 1979.

CAT. MARÈS 1996

Catàleg d'escultura i pintura dels segles XVI, XVII i XVIII. Època del Renaixement i el barroc. (Fons del Museu Frederic Marès 13). [Dir. Joaquim Garriga Riera; Juan José Martín González], Barcelona, Ajuntament, 1996.

CAT. MARÈS-MONTBLANC

Museu Frederic Marès. Església de Sant Marçal, Montblanc, Imp. Requesens, [1979].

CAT. MUSEO 1926

Francisco GUASCH Y HOMS; Esteban BATLLE AMETLLÓ, *Catálogo del Museo de Arte Contemporáneo, Barcelona, Junta de Museos de Barcelona, 1926.*

CAT. PINTURA 1987

[Cristina MENDOZA GARRIGA (dir.),] *Catàleg de la pintura segles XIX i XX. Fons del Museu d'Art Modern, 2 vols., Barcelona, Ajuntament, 1987.*

CATÀLEG [1833]

Catálogo de las obras que existen en la 1ª sala de la galería de Bellas Artes de la Real Junta de Comercio del principado de Cataluña, con los nombres de sus autores é indicación de lo que representan, [Barcelona, 1833].

CATÀLEG 1847

Catálogo de las obras en pintura y escultura que existen en el Museo de la Junta de Comercio de Cataluña, Barcelona, Imprenta de J. Ferrando Roca, 1847. (Biblioteca de Catalunya JC Imp. 202/26)

CATÀLEG 1866

Catálogo de las obras de pintura pertenecientes al Museo á cargo de la Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona, Barcelona, Imprenta y librería de Verdaguer, 1866. (En Arxiu, Capsa Museu).

CATÀLEG 1867

Catálogo de las obras de pintura pertenecientes al Museo á cargo de la Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona, Barcelona, Imprenta y librería de Verdaguer, 1867.

CATÀLEG c. 1872

Museo de la Academia de Bellas Artes, [c. 1872] (manuscrit a l'arxiu de l'Acadèmia).

CATÀLEG 1913

Catálogo de las obras de pintura existentes en la Academia Provincial de Bellas Artes. 1913. (mecanografiat, a l'Arxiu de l'Acadèmia).

CATÀLEG 1999

Francesc FONTBONA; Victoria DURÀ, *Catàleg del Museu de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. I-Pintura*, Barcelona, Reial Acadèmia Catalana de Bellas Artes de Sant Jordi, 1999.

FRAGUA

J. M. FRAGUA, *Guía breve del Museo y Resúmen histórico del Castillo*, Barcelona, Patronato del Castillo de Montjuïc, 1970.

GAYA NUÑO 1968

Juan Antonio GAYA NUÑO, *Historia y guía de los museos de España*, Madrid, Espasa-Calpe, 1968.

GUIA 1915

Museus d'Art i d'Arqueologia. Guia sumària, Barcelona, Oliva de Vilanova, [1915].

GUIA 1930

Museo de Arte Decorativo y Arqueológico. Guía-catálogo, Barcelona, Junta de Museos, 1930.

GUIA 1954

Guía de los Museos de Arte, Historia y Arqueología de la Provincia de Barcelona, Barcelona, Junta de Museos, 1954.

GUIA MAMB 1996

Mercè DOÑATE; Cristina MENDOZA, *Guia Museu d'Art Modern, Museu Nacional d'Art de Catalunya*, Barcelona, 1996.

GUIA MNAC 2009

Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya/SCALA Group S. p. A., 2009.

GUIA ART GÒTIC

DIVERSOS AUTORS, *Guia Art Gòtic*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1998

INVENTARI 1821

Ynventario de lo existente en la Academia de Bellas Artes, 1821 (manuscrit a l'arxiu de la Junta de Comerç, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, (CVI, 6, 14-21).

INVENTARI 1851

Copia del Ynventario de los cuadros, efectos y muebles que existen en las Salas del Segundo piso da la Casa Lonja al poner el Excmo. Sr. Gobernador de esta Provincia en posesión de dicho local á la Academia de Bellas Artes [...], Junta de Comercio de Barcelona, 27 de gener de 1851 (manuscrit a l'arxiu del Museu Frederic Marès, Barcelona).

CATÀLEGS D'EXPOSICIONS

CAT. EXPO. ACADÈMIA 2000

Real Academia Catalana de Bellas Artes de Sant Jordi. Exposición Antológica de Pintura, San Sebastián, Reial Acadèmia Catalana de Bellas Artes de Sant Jordi /Gobierno de Navarra/Caja de Ahorros de Navarra/Caja de Ahorros de Vitoria y Álava/Diputación Foral de Bizkaia, 1999.

CAT. EXPO. ART ANTIC 1902

Cárlos de BOFARULL Y SANS, *Catálogo de la Exposición de Arte Antiguo*, Barcelona, Junta Municipal de Museos y Bellas Artes, 1902

CAT. EXPO. ART FLAMAND 1958

L'art flamand dans les collections espagnoles, Ville de Bruges, Musée Communal des Beaux-Arts Groninge-Bruges, 1958.

CAT. EXPO. ARTISTAS PINTADOS 1997

Artistas Pintados. Retratos de Pintores y Escultores del Siglo XIX en el Museo del Prado, Madrid, Ministerio de Educación y Cultura-Ed. Ambit, 1997.

CAT. EXPO. BARCELONA 1856

Asociación de Amigos de las Bellas Artes. Exposición Anual de 1856. Catálogo, Barcelona, Imp. Miguel Blanxart, 1856.

CAT. EXPO. BARCELONA 1866

Catálogo de la Exposición de objetos de arte celebrada por la Academia de Bellas Artes de Barcelona, en el año de 1866, Barcelona, Imp. y Lib. Verdaguer, 1866.

CAT. EXPO. BARCELONA 1868

Catálogo de la Exposición de Objetos de Arte [...] para Exposiciones de Bellas Artes, Barcelona, Narciso Ramírez y C^a, 1868.

CAT. EXPO. BARCELONA 1874

Catálogo de la Exposición de objetos de arte [...] Sociedad para Exposiciones de Bellas Artes, Barcelona, Narciso Ramírez y C^a, 1874.

CAT. EXPO. BARCELONA 1876

Catálogo de la Exposición de pinturas que se celebra en el establecimiento de Don José Monter, Barcelona, Narciso Ramírez y C^a, 1876.

CAT. EXPO. BARCELONA 1877

Catálogo general de los objetos que figuran en la Manifestación de Productos Catalanes [...], Barcelona, Imp. Salvador Manero, 1877.

CAT. EXPO. BARCELONA 1891

Catálogo de la Primera Exposición General de Bellas Artes, Barcelona, Ayuntamiento Constitucional de Barcelona, 1891.

CAT. EXPO. BARCELONA 1898

Ayuntamiento de Barcelona. IV Exposición de Bellas Artes é Industrias Artísticas. Catálogo ilustrado, Barcelona, Henrich y C^a, 1898.

CAT. EXPO. BARCELONA 1907

V Exposición Internacional de Arte. Catálogo Ilustrado, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, 1907.

CAT. EXPO. BARCELONA 1910

Exposición de retratos y dibujos antiguos y modernos. Catálogo ilustrado, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, 1910.

CAT. EXPO. BARCELONA 1911

VI Exposición Internacional de Arte. Catálogo ilustrado, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, 1911.

CAT. EXPO. BARCELONA 1919

Exposició d'Art. Catàleg oficial 1919. Barcelona, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 1919.

CAT. EXPO. BARCELONA 1959

El elemento floral en sus múltiples aplicaciones. Catálogo, Barcelona, Amigos de los Jardines, 1959.

CAT. EXPO. BARCELONA 1981

Dia de les Forces Armades. Exposició, Catalunya i l'Exèrcit, Barcelona, Capitania General de Catalunya/Ajuntament de Barcelona/Ministeri de Cultura, 1981.

CAT. EXPO. BARCELONA 1983

Els Autoretrats del Museu d'Art Modern, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, 1983.

CAT. EXPO. BARCELONA 1989

L'època dels genis. Renaixement-Barroc, Barcelona, Ayuntamiento de Barcelona, 1989.

CAT. EXPO. BARROC 1983

L'època del Barroc. Exposició, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/Caixa de Barcelona, Obra Social, 1983.

CAT. EXPO. BARROC BARCELONA 1996

L'esplendor de la pintura del Barroc. Mecenatge català al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1996.

CAT. EXPO. BODEGONES Y FLOREROS 1983-1984

Pintura española de bodegones y floreros de 1600 a Goya, Madrid, Museo del Prado, 1983-1984.

CAT. EXPO. CABA-MIRALLES 1947

Carlos JUNYER Y VIDAL; Excmo. Sr. Vizconde de GÜELL, *Antonio Caba (1838-1907). Francisco Miralles (1848-1901), estudios biográficos y críticos*, Barcelona, Amigos de los Museos, 1947.

CAT. EXPO. CADAQUÈS PICASSO 2010

Cadaquès de Picasso. Centenari de l'estada de Pablo Picasso a Cadaquès 1910-2010, Girona, Ajuntament/Museu de Cadaquès, 2010.

CAT. EXPO. CAMARÓN 2005

Adela ESPINÓS DÍAZ, *José Camarón Bonanat. 1731-1803*, Valencia, Generalitat Valenciana, 2005.

CAT. EXPO. CAMPENY MARÈS 1999

La taula de l'ambaixador. El triomf de taula de Damià Campeny, Barcelona, Museu Frederic Marès de Barcelona/Galleria Nazionale de Parma, 1999

CAT. EXPO. CAMPENY PARMA 1999

La Tavola dell'ambasciatore. Il trionfo de Tavola di Damia' Campeny nella Galleria Nazionali di Parma, Ministero per i Beni e le Attività Culturali/Ajuntament de Barcelona, 1999

CAT. EXPO. CÁNOVAS 1997-1998

Cánovas y la Restauración, Madrid, Ministerio de Educación y Cultura, 1997-1998.

CAT. EXPO. CASTRES 1989

Les élèves espagnols de David, Castres, Musée Goya, 1989.

CAT. EXPO. CENT ANYS 1994

Cent Anys de Paisatgisme Català. Centenari de la mort de Lluís Rigalt, Ramon Martí Alsina i Joaquim Vayreda, Barcelona, Fundació Cultural Mapfre Vida/Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1994.

CAT. EXPO. CIEN AÑOS 1994-1995

Cien Años de Paisajismo Catalán. Centenario de la muerte de Lluís Rigalt, Ramon Martí Alsina i Joaquim Vayreda, Barcelona, Fundació Cultural Mapfre Vida/Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1994-95.

CAT. EXPO. CONVIDATS D'HONOR 2009

Cristina MENDOZA; Maria Teresa OCAÑA, *Convidats d'Honor. Exposició commemorativa del 75è aniversari del MNAC*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2009 (2 desembre 2009-11 abril 2010).

CAT. EXPO. DONES 2008

Del fons a la superfície. Obres d'artistes catalanes contemporànies anteriors a la dictadura franquista, Barcelona, Centre de Dones Francesca Bonnemaison, 2008.

CAT. EXPO. DURANCAMPS 1996

Durancamps. 1891 - 1979 / [Presentació per] Francesc Fontbona, Barcelona, Galeria d'Art Manel Mayoral, 1996.

CAT. EXPO. ESCULTURA BARCELONA 1989

Escultura catalana del segle XIX. Del Neoclassicisme al Realisme, Barcelona, Fundació Caixa de Catalunya, 1989.

CAT. EXPO. FASCINACIÓ GRÈCIA 2009

Fascinació per Grècia. L'art a Catalunya als segles XIX i XX, Girona, Museu d'Art de Girona, 2009.

CAT. EXPO. FORTUNY 1940

Exposición Fortuny. Catálogo, Barcelona, Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, Zona de Levante, 1940.

CAT. EXPO. FORTUNY 1974

Mariano Fortuny, Madrid, Junta de Museos de Barcelona/Comisaría General de Exposiciones, Dirección General de Bellas Artes, 1974.

CAT. EXPO. FORTUNY 1975

Exposición La colección Fortuny de la Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, Barcelona, Sala Parés, 1975.

CAT. EXPO. FORTUNY 1989

Exposició Fortuny, Reus, La Caixa, 1989

CAT. EXPO. FORTUNY 1998

Exposició Fortuny, Zaragoza, Ibercaja, 1998

CAT. EXPO. FORTUNY 2003

Fortuny (1838-1874), Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2003

CAT. EXPO. FORTUNY 2013

Jordi A. CARBONELL; Francesc M. QUÍLEZ, *Fortuny, el mite*, Reus, Institut Municipal de Museus de Reus/Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2013

CAT. EXPO. GIRONA 1988

L'època dels genis. Renaixement-Barroc, Barcelona, Ajuntament de Girona/Ajuntament de Barcelona, 1988.

CAT. EXPO. GIRONA 2009

Girona i França, entre la guerra i la pau, 1659-1939, Girona, Ajuntament de Girona, 2009.

CAT. EXPO. GIRONA-MARTÍ ALSINA 2010

DIVERSOS AUTORS, *Ramon Martí Alsina. El gran dia de Girona, anatomia d'un quadre*, Barcelona, Museu d'Art de Girona/Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2010.

CAT. EXPO. HOSPITAL SANTA CREU I SANT PAU 2001

L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de la ciutat de Barcelona. 600 anys, Barcelona, Lunwerg, 2001

CAT. EXPO. ESCOLA LUMINISTA DE SITGES 2002

L'Escola Luminista de Sitges. Els precedents del Modernisme, Barcelona, Consorci del Patrimoni de Sitges, 2002. (Edifici Miramar, Sitges, 24-març/9-juny 2002).

CAT. EXPO. LIBERALISMO Y ROMANTICISMO 2004

Liberalismo y Romanticismo en tiempos de Isabel II, Madrid, SECC (Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales)/Patrimonio Nacional, 2004 (Museo Arqueológico Nacional, 21-abril/6-junio 2004).

CAT. EXPO. LLUÍS MARIA GÜELL 2004

Lluís maria Güell. 1909-2001, Vilafranca del Penedès, Ramon Nadal, editor, 2004

CAT. EXPO. LLOTJA 1986

La Llotja i l'economia catalana, Barcelona, Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació, 1986.

CAT. EXPO. LLUÍS MARIA GÜELL 2004

Lluís maria Güell. 1909-2001, Vilafranca del Penedès, Ramon Nadal, editor, 2004

CAT. EXPO. LONDRES 1972

The age of Neo-classicism, Londres, The Arts Council of Great Britain, 1972.

CAT. EXPO. LUIS MELÉNDEZ 2004

Peter CHERRY; Juan J. LUNA, *Luis Meléndez, Bodegones*, Madrid, Museo Nacional del Prado, 2004.

CAT. EXPO. MADRID 1876

Exposición Bellas Artes, Madrid, 1876.

CAT. EXPO. MADRID 1943

Exposición de Autorretratos de Pintores Españoles 1800-1943, Madrid, Museo Nacional de Arte Moderno, 1943.

CAT. EXPO. MADRID 1955

Un siglo de arte español (1856-1956), Madrid, Ministerio de Educación Nacional, 1955.

CAT. EXPO. MADRID 1962

Exposición de Pintura Catalana, Madrid, Ministerio de Educación Nacional, 1962.

CAT. EXPO. MARÍA LUISA DE ORLEANS 2003

Mª Luisa de Orleans, una reina efímera, La Coruña, Museo de Belas Artes da Coruña, 2003.

CAT. EXPO. MENGES 2001

Steffi ROETGEN, *Menges. La scoperta del Neoclassico*. (Catàleg de l'exposició del 2001 a Fondazione Palazzo Zabarella de Padova i a Staatliche Kunstsammlungen de Dresden), Venèzia, Marsilio Editori, 2001.

CAT. EXPO. MENORCA 2002

1802. España entre dos siglos y la devolución de Menorca, Madrid, SECC (Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales)/MECD, 2002 (Museo de Menorca, Mahó 8/10-2002; Museo Arqueológico Nacional, Diciembre 2002-Marzo 2003)

CAT. EXPO. MORALES 2016

DIVERSOS AUTORS, *El Divino Morales*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya/Museo del Prado/Museo de Bellas Artes de Bilbao, (17 de juny- 25 de setembre de 2016), 2016 (dues edicions: català i castellà).

CAT. EXPO. MUXART 1976

Jaume Muxart. Rostres de Jesús. 53 olis damunt tela [Barcelona, Sala Nàrtex, 1976].

CAT. EXPO. MUXART 2005

Muxart. Antològica. Pintures 1940-2005, Rubí, Ajuntament de Rubí, 2005.

CAT. EXPO. NATURES MORTES 2007

Natures mortes. De Sánchez Cotán a Goya. A l'entorn de la Col·lecció Maseiro adquirida per al Prado, Barcelona, MNAC, 2007.

CAT. EXPO. PACHECO 2016

Pacheco. Teórico, artista, maestro (1564-1644), Sevilla, Consejería de Cultura, Junta de Andalucía, 2016 (museo de Bellas Artes de Sevilla, març-juny 2016).

CAT. EXPO. PINTURA CATALANA POSTIMPRESIONISTA 1986

[Josep Mª GARRUT], *Pintura catalana postimpresionista . 1896-1986*, Madrid, Fundació Caja de Barcelona, 1986 (Sala de Exposiciones Caja de Barcelona, desembre 1986).

CAT. EXPO. PINTURA HISTORIA 1992

José Luis Díez (dir.), *La pintura de historia del siglo XIX en España*, Madrid, Museo del Prado, 1992.

CAT. EXPO. PREFIGURACIÓ 1992

Prefiguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya/Lunwerg, 1992 (textos de Francesc QUÍLEZ i Maria Margarita CUYÀS).

CAT. EXPO. REALISME(S) 2011

Realisme(s). L'empremta de Courbet, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2011.

CAT. EXPO. RENAIXEMENT I BARROC 1998

Renaixement i Barroc. Col·leccionisme i mecenatge al MNAC, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya/Govern Balear, 1998.

CAT. EXPO. SEGOVIA 2002

Tiempo de cambios. Segovia 1874-1931, Segovia, Caja Segovia. Obra Social y Cultural, 2002.

CAT. EXPO. SENTITS DEL VI 2002

Els sentits del vi, Barcelona, Departament de Presidència, Generalitat de Catalunya, 2002.

CAT. EXPO. SIGLO XVIII 2002

Siglo XVIII. España el sueño de la razón. Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores/Fundación Arte Viva (i altres), 2002.

CAT. EXPO. SOLÀ 2009

La bellesa ideal. Antoni Solà (1780-1861), escultor a Roma, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, 2009 (Museu Frederic Marès de Barcelona, 29 d'abril-27 de setembre del 2009).

CAT. EXPO. TAPIRÓ 2014

Jordi À. CARBONELL, *Josep Tapiró. Pintor de Tànger*, Barcelona, MNAC-Universitat Rovira i Virgili, 2014.

CAT. EXPO. TORNÉ ESQUIUS 1969

Enric JARDÍ, *Exposició. Homenatge. Pere Torné Esquius (1879-1936)*, Barcelona (Sala Rovira), 3-16 gener 1969.

CAT. EXPO. TORRAS ARMENGOL

Francisco Torras i Armengol. 1832-1878, Ajuntament Constitucional de Terrassa, 1916.

CAT. EXPO. VERDAGUER 2002

Verdaguer. Un genio poético. Catálogo de la Exposición Conmemorativa del centenario de la muerte de Jacint Verdaguer (1902-2002), Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2003.

CAT. EXPO. VERGARA 2005

David GIMILIO, *José Vergara 1726-1799. Del tardobarroco al clasicismo dieciochesco*, València, Generalitat Valenciana, 2005 (Museu de Belles Arts de València).

CAT. EXPO. VICENTE LÓPEZ 1979

José Luis MORALES MARÍN, *Vicente López*, Zaragoza, 1979.

CAT. EXPO. VICENTE LÓPEZ 1989

Vicente López (1772-1850), Ayuntamiento de Madrid, 1989

CAT. EXPO. VILADOMAT 1990

Santiago ALCOLEA I GIL; Ramon MANENT I RODON, *Viladomat*, Mataró, Museu Comarcal del Maresme-Museu Arxiu de Santa Maria, 1990.

CAT. EXPO. UN SIGLO XII-1951

Un Siglo Olvidado de Pintura Catalana (1750-1850). Catálogo, Barcelona, Amigos de los Museos, 1951.

JORDAN/CHERRY

William B. JORDAN; Peter CHERRY, *Spanish still life painting from Velázquez to Goya*, Londres, National Gallery Publications, 1995.

JORDAN/CHERRY Madrid

William B. JORDAN; Peter CHERRY, *El bodegón español de Velázquez a Goya*, Madrid, Ediciones El Viso, 1995.

MARTIN-MÉRY 1959

Gilberte MARTIN-MÉRY, *La découverte de la lumière. Des Primitifs aux Impressionnistes*, Bordeaux, 1959.

MIRALPEIX 2014

Francesc MIRALPEIX I VILAMALA, *Antoni Viladomat i Manalt 1678-1755. Vida i obra*, Barcelona, Museu d'Art de Girona/Generalitat de Catalunya, 2014.

PÉREZ SÁNCHEZ 1970

Alfonso E. PÉREZ SÁNCHEZ, *Pintura italiana del siglo XVII en España*, Madrid, Museo del Prado, 1970.

PÉREZ SÁNCHEZ 1973

Alfonso E. PÉREZ SÁNCHEZ, *Caravaggio y el naturalismo español*, Sevilla, Comisaría General de Exposiciones, 1973.

ROMA 1990-1991

Capolavori del Museo d'Arte della Catalogna, Roma, Accademia Spagnola di Storia, Archeologia e Belle Arti, 1990 (22 d'octubre de 1990-9 de gener de 1991).

VALLE PÉREZ 1991

Xosé Carlos VALLE PÉREZ; Xurxo S. LOBATO, *Imaxes da Arte en Galicia*, La Corunya, Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1991.